

מינאי וכו']יהויין יתבן בביתי ומתזנן מנכסי עד דתלקחון לגוברין].

רב תני במשנה: "עד דתלקחן לגוברין", כפי שכתוב במשנה לפנינו.

ולוי תני: "עד דתבגרו".

ותמהינן: האם לשיטת רב — אף על גב דבגרו [שבגרו], עדיין תהא נזונת מנכסיו, הרי בגרות מוציאה מרשות האב!

ולשיטת לוי — אף על גב דאינסיב תהא נזונת?!

ומבארין: אלא, בגר ולא אינסיב, או אינסיב ולא בגר, דכולי עלמא לא פליגי, ובודאי שאינה ניזונת.

כי פליגי — בארוסה, ולא בגרה עדיין. שרב סובר, שאף ארוסה נחשבת בכלל "דתלקחן לגוברין", ולכן אינה ניזונת.

ולוי סובר, שרק אם בגרה, או שנישאה, שאז יצאה לגמרי מרשות האב כמו בבגרות — אינה ניזונת. אבל ארוסה — ניזונת.

וכן תני לוי במתניתיה [שהוא סידר את ששת הסדרים כרבי חייא ורבי אושעיא]: "עד דתבגרו, וימטוי זמניהון דאינסבן [ויגיע זמן לינשא. דהיינו, שנים עשר חודש לכתולה משתבעה הבעל לינשא]."

ותמהינן: האם צריך דווקא תרתי, שני הדברים, שיבגרו, ושיגיע זמן להנשא?

נדוניית בית אביה. שתקנת ירושת הנדונייה היא רק משעת כניסה לחופה, או מסירה לשלוחי הבעל.

מת הוא בחייה — גובה את כתובתה, מנה מאתיים ותוספת.

טעמא — דמת הוא, אזי יש לה כתובה. הא מתה היא — אין לה כתובה, שאין אומרים שקבורתה עליו כנגד כתובתה. שדווקא בנשואה, שאם מתה — יורשה בעלה, נתחייב כנגד זה בקבורתה. אבל ארוסה, שאינו יורשה, אינו חייב בקבורתה.

מאי טעמא? למה לא נאמר שיהא עליו חיוב קבורה כנגד מנה ומאתיים שהוא יורש?

אמר רב הושעיא: לפי שאין אני קורא בה מה שכותבין בכתובה: "לכשתנשא לאחר [אם בגלל מות הבעל, או משום שתתגרש] — תמלי מה שכתוב ליכי". ולכן, כאן שלא מת הבעל, ולא נתגרשה, לא נשתעבד לה בכתובתה, ואינו יורש ממנה דבר שמחמתו יתחייב בקבורתה.

כי אתא רבין אמר ריש לקיש: ארוסה שמתה — אין לה כתובה.

אמר להו אבוי, זילו אמרי ליה: שקילא טיבותך — שדיא אחיזרי. כלומר, סבור אתה שנחזיק לך טובה על השמועה שאמרת? נטולה טובתך — ומוטלת על הקוצים! שהרי כבר תרנמא רב הושעיא לשמעתייה בכבל, ואמר כבר דבר זה!

שנינו במשנתנו: בנן נוקבן דיהויין ליכי

אמר ליה רב חסדא: אי משמע לא שמייע לך בהדיא מרב יהודה, אדרבה! מסברא אית לה מזונות מן האחין! שכיון דלא קים ליה לארוס בגוה [שאינו בקי בה], ושמא כשישאה ימצא בה מום — לא שדי זוזי בכדי [לא יבזבז את מעותיו סתם לזונה על הספק].

ואיכא דאמרי להיפך:

שבתחילה אמר ליה רב יוסף: משמע לא שמייע לי, אבל מסברא אית לה, כיון דלא קים ליה בגוה — לא שדי זוזי בכדי.

ואמר ליה רב חסדא: אי משמע לא שמייע לך, מסברא לית לה, כיון דאירסה — לא ניחא ליה דתיתזיל.

[סימן: דגברי שק זרף מאנה ויבמה שניה ארוסה ואנסח]

בעו מיניה מרב ששת: ממאנת, דהיינו, יתומה קטנה שהשיאה אחיה, ומיאנה בבעלה וחזרה אצלם, האם יש לה מזונות עד שתבגר, או אין לה מזונות?

וצדדי הספק: האם על ידי המיאון עקרה את הנישואין לגמרי מעיקרן, והרי זה כאילו לא נשאת כלל, או דלמא, סוף סוף נישאת, ויצאה מרשות האב!

אמר להו רב ששת, תניתוה: אלמנה⁽⁸⁰⁾ מן האירוסין [שהרי מן הנישואין ודאי שאין לה

ומבארין: אלא, או תבגרין, או ימטי זמניהון לאיתנסבא.

על כל פנים רואים מכאן, שדווקא כשנישאת אבדה מזונותיה, אבל ארוסה — יש לה מזונות.

ואמרינן: נדון זה, אם לארוסה שמת בעלה יש מזונות — כמחלוקת תנאי הוא:

דתנאי: עד מתי הבת נזונית — עד שתארס.

משום רבי אלעזר אמרו: עד שתבגר.

תני רב יוסף: "עד דיהוויין לגוברין".

איבעיא להו: האם הכוונה להויה דאירוסין, או שמא, להויה דנישואין?

ומסקינן: תיקו.

אמר ליה רב חסדא לרב יוסף: מי שמייע לך מיניה דרב יהודה, האם יתומה ארוסה יש לה מזונות מן האחין, או שמא אין לה מזונות?⁽⁷⁹⁾

אמר ליה: משמע — לא שמייע לי מרב יהודה. אלא מסברא — לית לה מזונות.

שהרי הטעם שתקנו חכמים שתהא ניוזנת מן האחין, הוא כדי שלא תחזור על הפתחים. אבל כאן, כיון דאירסה הארוס — ודאי לא ניחא ליה דתיתזיל, וילך הוא ויזון אותה משלו, אף שאין החיוב מוטל עליו.

יש לה מזונות כשהיא ארוסה בבית אביה, לאשמועינן דדווקא בנתאלמנה, ארוסה יש לה, ואילו נשואה — אין לה. אבל ממאנת, אף שנשאת — יש לה מזונות. תוס'.

79. לא שמייע ליה פלוגתא דתנאי שנחלקו לעיל בדבר זה. אי נמי, שמייע ליה, ומבעיא ליה הילכתא כמאן? תוס'.

80. האי דנקט אלמנה, אף שגם בלי שנתאלמנה

יש לה מזונות. אבל אם יצאה בנישואין, אף שמיאנה לבסוף, לית לה מזונות⁽⁸³⁾.

בעי ריש לקיש: בת⁽⁸⁴⁾ יבמה, דהיינו, מי שכנס את יבמתו, וילדה לו יבמתו בת, ומת, האם יש לה מזונות מן האחין מנכסי אביה, או אין לה מזונות?

וצדדי הספק: האם נאמר, שכיון דאמר מר שכתובתה של יבמה — על נכסי בעלה הראשון, גם חיוב תנאי כתובה אינם על השני, ולכן לית לה מזונות,

או דלמא, כיון דאי לית לה כתובה מהבעל הראשון, כגון שאין לו נכסים, תקינו לה רבנן כתובה משני, כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, אית לה ממנו גם תנאי כתובה, להיות בתה מזונות מנכסיו?

ומסקינן: תיקו.

מזונות⁽⁸¹⁾, שהיא בבית אביה, וגרושה מן האירוסין בבית אביה, ושומרת יבם⁽⁸²⁾ מן האירוסין בבית אביה — יש לה מזונות.

רבי יהודה אומר: כשעודה בבית אביה — יש לה מזונות.

אינה בבית אביה — אין לה מזונות.

ויש לתמוה: הרי רבי יהודה — היינו תנא קמא! ובמה הוא נחלק עליו?

אלא לאו — ממאנת איכא בינייהו. דתנא קמא סבר: אית לה מזונות, שהרי היא כאלמנה מן האירוסין וכו', שאף היא כאילו לא נשאת, שעקרה את הנישואין על ידי המיאון.

ובא רבי יהודה וסבר שדווקא עודה בבית אביה, שלא יצתה משם בנישואין כלל, אז

84. כתבו התוס', דנראה דיבמה עצמה פשיטא ליה דיש לה מזונות, דגבי דידה אמרינן תנאי כתובה — ככתובה, וכי לית ליה לראשון, תקינו לה גם מזונות משני, כמו שגבי כתובה עצמה אומרים כך. אבל גבי בתה מיבעיא ליה, אי אלימא כמותה למהוי תנאי כתובה ככתובה. והספק הוא דווקא בכה"ג דלית ליה לראשון, דאי אית ליה, ממה נפשך גביא.

עוד הביאו התוס', דיש מפרשים דאף בדאית ליה לראשון קבעי, אע"ג דלדידה פשיטא דאית לה מזונות בין אית ליה לראשון ובין לית ליה, בבתו מיבעיא ליה, דמראשון ודאי לית לה, שהרי הוא כתב לה: בנן נוקבן דיהויין ליכי מינאי אינון יתבין וכו', והרי בת זו אינה ממנו! אבל מן השני דלמא אית לה, כיון דאי לית לה מראשון תקינו לה משני, דכל תנאי יהיו מוטלין על השני, ולענין מזונות הבת, אע"ג דאית ליה

81. כך פירש רש"י. אבל רבינו תם מפרש, דמיירי בנושאה שנתאלמנה או נתגרשה בחיי אביה, עיי"ש.

82. נקט שומרת יבם לרבותא, דלא מבעיא ארוסה, דאכתי מיחסרא מסירה לחופה. אלא אפילו שומרת יבם, דלא מחסרא מסירה לחופה, שהרי יכול לבוא עליה בעל כרחא, אפ"ה יש לה מזונות.

83. הרמב"ם [פ"ט מהל' אישות] כתב, דבת ממאנת, דהיינו, מי שנשא יתומה קטנה, וילדה לו בת, ואחר כך מיאנה בעודה בקטנותה, הרי בת זו ככל הבנות, ויש לה מזונות מן האחין. אבל הראב"ד השיג עליו, וכתב שאין לממאנת לא בן ולא בת. עיי"ש. ועיי' בר"ן.

ומסקינן: תיקו.

בעי רב פפא: בת (86) אנוסה, דהיינו, שאנס נערה, ונשאה אחר כך כפי שכתוב: "ולו תהיה לאשה", וילדה לו בת, ומת, האם יש לה מזונות מן האחין, או אין לה מזונות?

אליבא דרבי יוסי ברבי יהודה לא תיבעי לך, דאמר שאם מת הבעל, יש לה כתובה מנה מנכסיו, אף שכבר נתן לאבי הנערה מאה כסף לאחר שאנסה, אם כן, ודאי שיש לבת מזונות, שהרי יש לה כל דיני כתובה.

כי תיבעי לך, אליבא דרבנן, דאמרי: יצא כסף קנסה — בכתובתה, ואינו חייב עוד בכתובתה.

מאי?

האם נאמר שכיון דלית לה כתובה, אף תנאי כתובה אין לה, ולכן לית לה לבת מזוני,

או דלמא, דווקא כתובה עצמה אין לה, שהרי טעמא מאי תקנו לה כתובה, כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה! והא לא מצי מפיק לה לאנוסה, כדכתיב: "לא יוכל שלחה כל ימיו", ולכן אין לה כתובה. אבל שאר תנאי כתובה, שלא מחמת טעם זה נתקנו — יש לה,

ומסקינן: תיקו.

בעי רבי אלעזר: בת שניה, דהיינו, שנשא אשה שהיא מנשים שניות, שאסורות מדברי סופרים [ומפורשות במסכת יבמות כא א], שדינה הוא שאין לה כתובה ואין לה מזונות, וילדה לו בת, ומת, האם יש לה מזונות מנכסיו, או שמא — אין לה מזונות?

א-ת וצדדי הספק הם:

האם נאמר שכיון דלית לה לאם כתובה, לית לה לבתה מזוני, שהרי תנאי כתובה הוא,

או דלמא, אמה דעבדא איסורא [שעשתה איסור] — קנסה רבנן שלא תקבל כתובה, אבל איחי, הבת, דלא עבדא איסורא, לא קנסה רבנן?

ומסקינן: תיקו.

בעי רבא: בת ארוסה, דהיינו, שבא על ארוסתו וילדה לו בת, ומת, ויש לו בנים, האם יש לה מזונות, או אין לה מזונות?

וצדדי הספק הם: האם נאמר שכיון דאית לה לארוסה כתובה, וכגון שכתב לה כתובה מן האירוסין⁽⁸⁵⁾, או משום תקנת חכמים שיש לארוסה כתובה, אף שלא כותבין אותה עד שעת נישואין — אית לה לבת מזונות,

או דלמא, כיון דלא תקינו רבנן לכתוב כתובה עד שעת נישואין, אף תנאי כתובה אינם חלים עד שעת הנישואין, ולכן לית לה?

ודאי שיש לה! וכתב, דעל כרחך מוכח מהכא דארוסה יש לה כתובה, ולכן בעינן אם יש לה מזונות או לא.

86. יש לתמוה, אמאי לא בעי באנוסה עצמה, אם יש לה מזונות. תוס'.

לראשון, כיון שאינה נזונת מהם — כמאן דלית ליה דמי, ותקיננו לה רבנן משני, או דלמא, משני נמי לית לה. עיי"ש. וע"ע בתוס' ר"ד.

85. כך כתב רש"י. והקשה התוס' ר"ד, אם כן, נחזי היאך כתב לה, ואם נתחייב לה מזונות, הרי